

41

Samuel Palmer, A Towered City
(of: The Haunted Stream) en The Curfew
(of: The Wide Water'd Shore), 1868 en 1870

Toen Samuel Palmer (Londen 1805–Redhill 1881) deze twee werken (afb. 41-1 en 41-2) schreef was hij over de zestig, maar met de

onderwerpen – scènes uit gedichten van de 17de-eeuwse poëet John Milton – was hij al vertrouwd sinds zijn jeugd. De kennismaking

Afb. 41-1 (linksonder). Samuel Palmer, *A Towered City* (of : *The Haunted Stream*). Potlood, aquarel, gouache, gom, op board, 511 x 708 mm. Links onderaan gesig-neerd: S. Palmer.

met Milton dankte Palmer aan zijn kinderjuffrouw, Mary Ward, die al vroeg de plaats van zijn jonggestorven moeder innam en met wie hij een hechte innerlijke band had. Toen ze zelf stervende was gaf Mary haar eigen uitgave van Miltons gedichten aan Palmer, en deze droeg het boekje twintig jaar lang bij zich. Miltons lyriek vond in Palmers natuurbeleving een klankbord waarvan de toon nooit versterven zou. Al Palmers vroege werk, uit de zogenaamde Shoreham-periode, is ervan doortrokken en in de jaren '50 bijvoorbeeld vormt Milton de inspiratiebron voor drie werken waarvan onderwerp en titel direct ontleend zijn aan delen van zijn *Comus*. In juni 1864 ontvangt Palmer, die een geestelijke crisis had doorgemaakt na de dood van zijn oudste zoon op 19-jarige leeftijd, een brief van zijn advocaat (die al eerder werk van hem had gekocht), waarin deze hem

Afb. 41-2 (onder). Samuel Palmer, *The Curfew* (of : *The Wide Water'd Shore*). Potlood, aquarel, gouache, gom, op board, 510 x 710 mm. Links onderaan gesig-neerd: S. Palmer 1870.

vraagt of Palmer niet iets onder handen heeft *which affects your inner sympathies*. De kunstenaar antwoordt meteen : neen, hij kan nog niets in concreto laten zien, maar hij loopt rond met het idee voor een picturale parafrase van Miltons mooiste gedichten: *Il Penseroso* en *L'Allegro*. Dit slaat aan en nu ontwikkelt zich tussen de non-conformistische Palmer en de strakke jurist Leonard Valpy een intensief overleg – merendeels per brief –, een contact dat de kunstenaar aanvanke-lijk ervoer als inspirerend en stimulerend, maar waarin op den duur irritaties niet uitbleven.

Al de volgende maand worden de onderwerpen vastgesteld : vijf daarvan ontleend aan *Il Penseroso*, met z'n elegische ondertoon, drie aan het lichtvoetiger *L'Allegro*. Maar daarna duurde het enkele jaren voor de eerste werken voltooid waren en compleet was de

reeks pas kort voor Palmers overlijden in 1881. Al vrij spoedig daarna kwamen ze in andere handen en op een veiling bij Christie's in Londen in juni 1892 raakte de serie uit elkaar. Twee van de acht werden in 1978 aangekocht voor het Rijksprentenkabinet. Ze behoren tot de eerste die Palmer afleverde: *A Towered City*, uit *L'Allegro*, dateert van 1868, *The Curfew*, uit *Il Penseroso*, is van 1870.¹ Net als de overige zijn onze Palmers uitgevoerd in een gemengde techniek van potlood, transparante aquarel en dekkende gouache, hier en daar versterkt met Arabische gom. Ook in zijn vroege werk, van dertig en veertig jaar eerder, had Palmer die werkwijze toegepast, maar zijn meer impulsieve factuur uit die tijd heeft hier plaats gemaakt voor een zorgvuldiger opbouw, waarbij hij echter zijn typische penseeltechniek en verfbehandeling, wel gekarakteriseerd als *dappling and dotting*, trouw bleef. De twee afgebeelde werken, eigenlijk schilderijen op papier, vormen oorspronkelijk dus een onderdeel van een ensemble dat Valpy's woning sierde. De gehele reeks was uniform ingelijst in brede vergulde lijsten met een vlak-geornamenteerde middenzone. Gelukkig bleven ook bij de aquarellen van het Prentenkabinet die kaders gaaf bewaard. *A Towered City* en *The Curfew* representeren de Milton-reeks – Palmers laatste grote opus – op welhaast ideale manier, elk der beide de uitdrukking van een levensgevoel dat in Miltons lyriek zo pregnant is: *mirth* in het ene, *melancholy* in het andere geval. Voor Palmer is Valpy's opdracht een laatste levensvervulling geweest en zijn werk de synthese van al wat hij de wereld te zeggen had.

Met de verwerving¹ werd, nu elf jaar geleden, de basis gelegd voor de opbouw van een verzameling Engelse tekeningen en aquarellen, een gebied dat in het Rijksprentenkabinet was achtergebleven ten opzichte van bijvoorbeeld de Franse en Italiaanse secties. Sedertdien is hier een bescheiden collectie gegroeid, die zich natuurlijk niet kan meten met wat in vele musea in Engeland zelf aanwezig is, maar die toch de Nederlandse bezoeker de ogen kan openen voor een kunstvorm die in een internationaal georiënteerde verzameling niet ontbreken mag.

J.W. N.

Noot.

¹ In 1978 aangekocht van Thos. Agnew & Sons, Londen, met steun van de Rijksmuseum-Stichting. Eerdere collecties: Leonard Rowe Valpy, A. W. Dunn, Robert Dunthorne en J. Douglas Fletcher. Inv. 1978-39 en 40.

Gebruikte literatuur: R. Lister, *Samuel Palmer. A Biography*, London 1974. R. Lister, *The letters of Samuel Palmer*, 2 delen, Oxford 1974. Cat.tent. *Samuel Palmer, A Vision recaptured*, Londen (Victoria & Albert Museum) 1978. R. Lister, *The Paintings of Samuel Palmer*, Cambridge 1985.